

5. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

5TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

19-20 ARALIK 2019

HİLTON OTEL ZEYTİNBURNU - İSTANBUL

www.sosyalbeseriveegitimbilimlerikonferansi.org

5. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

EDİTÖR

PROF. DR. GİRAY SAYNUR DERMAN

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: Aralık 44 / 2019

Yayıncı Sertifika No: 36934

E-ISBN: 978-605-7594-40-2

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu kitabının/derginin/kongrenin her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın/derginin tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımını yapılamaz. **Kitapta yer alan her bölüm/makale sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik/kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazarlara aittir. Oluşabilecek Herhangi Hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kitabın hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurum(lar) ve kitap/dergi editörler/hakemler hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez, hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN GRUP DANIŞMANLIK "YAYINCILIK" A.Ş. olarak saklı tutarız. Herhangi bir hukuki sorunda/durumda İSTANBUL mahkemeleri yetkilidir.** Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş.2016/73232" ve "2015/03940" ve "2016/23465" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel/akademik kitap/dergi ulusal ve uluslararası nitelikte olup, akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Çok bölümlü/yazarlı olan bu kitap/dergi E-ISBN'li olup Kültür Bakanlığı Millî Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Millî Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kitap/dergi maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitap/dergi bölüm/makale yazarlarından, destekleyenlerden, kitap/dergiye emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Kitap/Dergide yer alan bölüm/makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm/makaleye atf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

Metin ve Dil Editörü

Doç. Dr. Gülsemin HAZER

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Gökşen ARAS

Kapak Tasarımı

Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ

Sayfa Düzeni

Burhan MADEN

Baskı-Cilt

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®

Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul

Tel: +902128014061- 62 Fax:+902128014063 Mobile:+9053331447861

KONGRE/KİTAP/DERGİ İMTİYAZ SAHİBİ

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®

Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-

62-63 - +905331447861 info@guvenplus.com.tr, www.guvenplus.com.tr

ORGANİZASYON FİRMASI

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

**5. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE
EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ**

**5TH INTERNATIONAL CONGRESS ON
SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION**

**5. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ
VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ
TAM METİN
SÖZEL SUNUMLAR**

5. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

5TH INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

EVLİLİKTE MONOTONLUK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	647
<i>Ahmet AKIN , Saliha ERDİM</i>	
EVLİLİKTE ÇOCUK ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK ÇALIŞMASI	653
<i>Ahmet AKIN , Meryem Esmâ EKŞİ SAKLICA</i>	
ÇOCUK SONRASI AİLE ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI.....	657
<i>Ahmet AKIN , Fatma YILDIZ , Rabia EKİNCİ</i>	
AİLE İÇİ SORUNLARDA ARABULUCULUK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK ÇALIŞMASI.....	661
<i>Ahmet AKIN , İnci SÜMELİ</i>	
EBEVEYNLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM DİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK ÇALIŞMASI.....	666
<i>Ahmet AKIN , Günay KESLER</i>	
AİLEDE SOSYAL MEDYA KULLANIMI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	670
<i>Ahmet AKIN , Rabia EKİNCİ , Fatma YILDIZ</i>	
ÇOCUĞUN OYUN HAKKI VE OYUN HAKKINA ERİŞEMEME SEBEPLERİ	675
<i>Nihat TOPAÇ , Musa BARDAK , Duygu Diğdem ÜNAL</i>	
ÇOCUĞUN TEMİZLİK ALIŞKANLIĞINI KAZANMASINDA ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİM KURUMLARININ YERİ	681
<i>Nihat TOPAÇ , Musa BARDAK</i>	
TURKEY'S ROLE IN CENTRAL ASIA AND THE CAUCASUS AFTER THE COLLAPSE OF THE USSR (1991).....	687
<i>Giray Saynur DERMAN</i>	
ROL OYNAMA TEKNİKLERİNİN ARAP ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE KONUŞMA BECERİLERİNE ETKİSİ ...	698
<i>Mehmet Nuri KARDAŞ</i>	
ARAP ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE KONUŞMA KAYGILARI ÜZERİNDE ROL OYNAMA TEKNİKLERİNİN ETKİSİ	704
<i>Mehmet Nuri KARDAŞ</i>	
SÖZEL SUNUM ÖZET METİNLER	
YAŞAM TATMİNİ VE KİŞİSEL DEĞERLERİN İŞ TATMİNİNE ETKİSİ: BİR ALAN ÇALIŞMASI.....	711
<i>İsmail BAKAN, Hüsne GÖZÜKARA, Besime DEMİR</i>	
ANNE-BABALARIN ERGEN ÇOCUKLARINA VERDİKLERİ ÖĞÜTLER.....	712
<i>Abdullah ATLI, Cemal KARADAŞ, Canan ÇİTİL- AKYOL</i>	

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

ÇOCUĞUN OYUN HAKKI VE OYUN HAKKINA ERİŞEMEME SEBEPLERİ

Nihat TOPAÇ¹, Musa BARDAK², Duygu Diğdem ÜNAL³

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

²İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

³İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Erken çocukluk dönemi çocukların geleceğini önemli ölçüde belirleyen kritik dönemdir. Bu dönemde gerçekleştirilen deneyimler, yaşamın tüm alanlarında çocukların başarısını ya da başarısızlığını etkiler. Erken çocuklukta çocuğa deneyim yaşatan en önemli eylem oyundur. Çocuklar oyun oynamak suretiyle hareket eder, deneyimler, düşünce alıştırmaları yapar ve çeşitli duygular yaşar. Ayrıca oyun tüm gelişim alanlarına katkı sağlayarak ve çok sayıda beceri edinilmesine zemin hazırlayarak çocuğun öğrenmesi ve gelişimi konusunda sağlar. Oyun yoluyla gerçekleştirilen öğrenmelerin daha etkin ve kalıcı olduğu birçok çalışma ile desteklenmiştir. Bu bağlamda oyunun çocuğun bir hakkı olduğu gerçeğinden söz edilebilir. 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'nde çocukların oyun oynama hakkı güvence altına alınmıştır. Oyun oynamak yasal olarak güvence altına alınmış ve bir hak olarak çocuklara tanınmış olsa da çeşitli araştırmalar çocukların zaman zaman oyun ve oynama hakkına yeterince erişemedikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı çocukların oyun oynama hakkına ve oyun oynama haklarını kullanmalarını engelleyen sebeplere dikkat çekerek, çocukların oyun hakkına erişebilirliğini arttırmak için öneriler sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda ulusal ve uluslararası düzeyde, konu ile ilgili mevcut literatür taranarak, çocukların oyun oynama haklarını kullanabilme durumları ile oyundan engellenme sebepleri hakkındaki bulgular ortaya konmuştur. Araştırmanın sonunda çocukların oyun hakkına erişememe sebepleri detaylı olarak ele alınarak çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, oyun, oyun oynama hakkı.

Abstract: Early childhood is a critical period that significantly determines the future of children. Experiences during this period affect the success or failure of children in all areas of life. Early childhood is the most important action game that gives the child experience. Children move through play, practice experiences, practice thought, and experience various emotions. In addition, the game contributes to all developmental areas and provides the basis for acquiring a large number of skills in the child's learning and development. It has been supported by many studies in which learning through play is more effective and permanent. In this context, it can be mentioned that the game has a right of the child. The Declaration of the Rights of the Child adopted at the United Nations General Assembly on 20 November 1959 guarantees the right of children to play. Although playing is legally guaranteed and granted to children as a right, several studies suggest that children sometimes do not have sufficient access to play and play. The aim of this study is to draw attention to children's right to play and the reasons that prevent them from exercising their right to play, and to make recommendations to increase the accessibility of children to play. In line with this aim, at the national and international level, the literature on the subject has been searched and the findings about the use of children's right to play and the reasons for the prevention of play have been revealed. At the end of the study, the reasons for not being able to access children's rights were discussed in detail and various solutions were proposed.

Key Words: Early childhood, play, right to play.

GİRİŞ

Oyun çocukluk döneminde olağan, anlaşılır ve kabul edilebilir bir olgu olarak her zaman var olmuştur (Sevinç, 2005; Karaca, 2016). Oyun kimine göre fazla enerjiyi atmak, kimine göre yaşam deneyimlerini tekrarlamak, kimine göre zihnen ve bedenen yoran etkinlikler sonrasında duyulan rahatlama ihtiyacını karşılamak, kimine göre yetişkin hayatına hazırlanmak içindir (Sevinç, 2005). Huizinga'ya göre tüm bu görüşlerin kesiştiği nokta oyunun, oyun olmayan bir amaca varmaya yaradığının düşünülmesidir (And, 2016). Huizinga'ya göre; isteğe bağlı ve gönüllü bir eylem olması, gerçek yaşamdan farklı olarak kendi düzeni ve dünyası olması, çıkarıcı olmaması, gündelik yaşamın bazı isteklerini karşılamasının ya da maddi kazanç sağlanmasının söz konusu olmaması, sevinç ve mutluluk sağlayan eğlenceli bir aktivite olması oyunun temel özellikleridir (And, 2016; Sevinç, 2005). Tüm bu oyunu anlama çabaları oldukça önemlidir. Çünkü “Oyunu anlamak ve değer vermek, çocuğu anlamak ve değer vermektir.” (Tuğrul, 2015).

Erken çocukluk döneminde çocuklar oldukça meraklılardır bu sebeple öğrenmeleri çok hızlı gerçekleşir. Bu yıllarda çocuklar için etraflarında gördükleri her şey yeni ve keşfedilmesi gereken bir şeydir. Çocuklar bu yıllarda oyun oynayarak, hareket etme, dokunma, deneme yapma, düşünme ve hissetme ihtiyaçlarını karşılayabilirler (Tuğrul, 2015). Çocukların bu deneyimlerini gerçekleştirebilmelerine olanak sağlamak için oyun önemli bir fırsat ve etkili bir araçtır.

Oyun gelişimin tüm alanlarını destekler ve pek çok becerinin kazanılmasına zemin hazırlar. Çocuklar oyun oynarken yaşam becerileri, sosyal becerileri, araştırma becerileri, düşünme becerileri, iletişim becerileri ve kendi kendini yönetme becerileri konusunda tecrübe kazanırlar. Oyunun çocuğun öğrenmesi ve gelişimi konusunda sağladığı olanaklar, diğer kaynakların sağlayabileceklerinden çok daha etkili ve kalıcıdır (Tuğrul, 2015). Yetişkinlik hayatında yaşam kalitesini, kariyerini, özel yaşamını önemli ölçüde etkileyen oyun, çocuğun bütünsel gelişiminde katkısı çok kritik olan bir süreçtir.

Association for Childhood Education International (ACEI) ve National Association for the Education of Young Children (NAEYC) ve OECD 2002 raporlarında oyun çocuğun hayat boyu tüm gelişim alanlarında gelişim göstermesinin garantisi olarak görülmüş ve erken çocukluk yıllarından başlayarak temel yaşam deneyimi olarak hayat boyu korunması gerektiği dile getirilmiş, bu fikir bilimsel çalışmalarla desteklenmiştir. İlgili kurumlar oyunun “öğrenme yolu” olduğunu vurgulamışlardır (Jalongo ve Isenberg, 2004 akt. Tuğrul, 2015). Oyunun çocukların bir ihtiyacı olması ve çocuklara sağladıkları faydalar göz önünde bulundurulduğunda çocuğun bir hakkı olması fikri kaçınılmaz olmuştur.

Çocuk hakları, çocukların ve anne-babalarının sahip olduğu ırk, renk, dil, cinsiyet, siyasal ya da benzeri düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğum ve diğer statüler sebebiyle hiçbir ayırım gözetmeden Dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu hakları ifade eden evrensel bir kavramdır (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 2004). Çocuk haklarına en geniş kapsamıyla Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde yer verilmiştir. Sözleşmede yer verilen çocuk hakları yaşama hakları, korunma hakları, katılma hakları ve gelişme hakları olmak üzere dört grupta ifade edilmiştir (Şener-Taplak, Polat ve Yüzer, 2014). Çocuğun oyun hakkına; bedensel, zihinsel, ruhsal ve ahlaksal olarak gelişmek için gerekli hayat şartlarına sahip olma, eğitim, oyun ve dinlenme, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü gibi haklarını kapsayan gelişme haklarında yer verilmiştir.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 31. maddesi şudur: “Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.” (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 2004). Bu maddenin kabulü ile çocukların oyun oynama hakkı yasal güvence altına alınmıştır. Oyun oynamak her ne kadar yasal güvence altına alınmış bir hak olsa da yapılan çalışmalar çocukların bazen bu hakka erişemediklerini göstermektedir (Artar, 2004; Çelen, 2004; Küçükali, 2015; Şener-Taplak, Polat ve Yüzer, 2014; Dereli ve Uludağ, 2013; Kargı ve Akın, 2007; Aydın Kılıç ve Tezel Şahin, 2017). Oyun hakkına erişememe nedenlerinin doğrudan insan kaynaklı olabildiği gibi, materyal ve ortam gibi faktörlerden de kaynaklandığı söylenebilir.

Oyun hakkını engelleyen sebepler arasında akla ilk gelenlerden biri yetişkinlerin çocuklara ve oyuna bakış açısıdır. Çocukların nasıl öğrendiklerine yönelik pek çok gelişim ve öğrenme kuramını göz ardı eden oyun karşıtı görüşlerden söz etmek mümkündür (Sevinç, 2005). Artar (2004), öğretmenlerin çocukların oyun hakkı konusundaki tutumlarını incelemiş, sonucunda öğretmenlerin oyunun geliştirici olduğuna inanmalarına, öğrencilerinin oyun oynamalarını istediklerini ve oyunlarını zenginleştirmeye çalıştıklarını ifade etmelerine rağmen, okul başarısını bir öğrencinin yaşamında en önemli değer olarak gördükleri ve bundan dolayı oyun oynamak yerine ders çalışmalarının daha önemli olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Öğretmenler oyun oynamak yerine akademik içerikli etkinliklerin daha yararlı olduklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tuğrul ve diğerleri (2019), okul öncesi dönemdeki çocukların okuldaki oyun olanaklarını inceledikleri çalışmada, ebeveynlerin öğretmenlerden okuldaki oyun süresinin azaltılarak çocuklara okuma-yazma öğretilmesi, okul yöneticilerinin ise okulda hareketli/gürültülü oyunlar oynanmaması gibi talepleri olduğu bulunmuştur. Çelen (2004) araştırmasında, anne ve babaların çocukların oyun hakkına ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Bulguları arasında, çocukların oyunları genel olarak haylazlık olarak tanımlanmış, çocukların boş zamanlarında dışarıda ip-top gibi oyunları oynamak yerine, akademik becerileri kapsamında faaliyet sürdürmeleri gerektiğini, aksi takdirde başarısız olacakları hususunda kaygılandıklarını tespit etmiştir. Bu sonuçlar, çocukların oyun hakkının yetişkinlerce çok hoş karşılanmayan, hatta onaylanmayan ve endişe gerektirici sayılan bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir.

Toplumsal kargaşa ve şiddetten, aile içi probleme, çarpık ve yanlış kentleşmeden, internet ortamının meydana getirdiği tehlikelerle dolu sanal âleme kadar pek çok durum da çocukların oyun oynama haklarını oldukça kısıtlamaktadır (Küçükali, 2015). Bu durumun, özellikle metropollerdeki çocukların çok büyük bir bölümünün maruz kaldığı durum olduğu söylenebilir. Ebeveynlerin vakit darlığı ve eve çok geç gelmeleri nedeniyle çocukların ebeveyn ile oyun oynamak gibi kaliteli bir vakit etkinliğinden uzak kaldığı da bir gerçektir.

Oyun hakkı ihlal edilen çocukların kimler olduğu düşünüldüğünde, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 13.maddesinde engelli çocukların da sağlıklı çocuklarla aynı haklara sahip olduğu belirtilmesine rağmen hakları unuttulan çocukların başında engelli çocuklar akla gelmektedir (Şener-Taplak, Polat ve Yüzer, 2014; Dereli ve Uludağ, 2013). Süreçten hastalığı olan, yatarak uzun süre tedavi gören çocuklar da oyun hakkına erişmekte engellerle karşılaşmaktadır. Kargı ve Akın (2007), hastanede yatan çocukların oyun ve oyuncak gereksinimini inceledikleri çalışmada hastanelerin %56'sında oyun odasının bulunmadığını, %12'sinde ise oyun odasının farklı işlevlerle kullanıldığını ifade etmişlerdir. Oyun odalarının %62.5'inin çocukların gereksinimlerini karşılamadığı ve oyun odalarında bulunan oyuncakların sayı ve nitelik açısından %87.5 oranında çocukların ihtiyaçlarını karşılayamadığı saptanmıştır. Oyun odasına gelemeyen çocukların ise yalnızca %62 oranında yatak-

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

larına oyuncak götürmelerine izin verilmektedir. Diğer bir çalışmada hastane okullarında yeterli fiziksel alan bulunmadığı ve sınıftaki materyallerin çocukların gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmediği tespit etmişlerdir (Işıktekiner ve Akbaba Altun, 2011). Bu araştırmalarda da bahsedildiği gibi, özel gereksinimli ya da engelli olarak ifade edilen çocukların oyuna erişimleri, normal gelişim gösteren çocuklara göre çok daha fazla sınırlıdır. Buradaki sebeplerin başında donanım ve ortam yetersizliği ile çocuğun özel durumuna uygun olmayan tasarımların geldiği söylenebilir.

Çocuk işçiliği sorunu ise çocuk hakları ihlallerinin başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Çocuk işçiler eğitimden, sağlıktan ve oyundan yoksun olarak ağır sömürü koşullarında çalıştırılmaktadır (Özdemir ve Yücesan Özdemir, 2005). Çocuk gelinlerin de benzer şekilde hakları ihlal edilmektedir. Unutulmamalıdır ki küçük yaşta evlilik çocuk haklarını ihlaldir, duygusal ve cinsel istismardır (Şener-Taplak, Polat ve Yüzer, 2014). Bu bağlamda, yetişkin gibi bir çalışma temposu içinde olan çocuğun, çocukluğunu tam anlamıyla yaşamadığı söylenebilir. Çocukluğunu yeterince yaşayamayan bireylerin ilerleyen yaşamlarında daha mutsuz olduklarına ilişkin sonuçlar mevcuttur.

Mülteci veya bölge farklılığı sebebiyle ayrımcılığa uğrayan, madde bağımlılığı, cinsel sömürüye maruz kalan, satılan, kaçırılan ve fuhuşa zorlanan, ihmal ve istismar veya sömürünün diğer biçimlerine maruz kalan, silahlı çatışmalardan etkilenen, mağdur durumda olan, suça itilen çocuklar da hak ihlaline uğrayan çocuklar arasındadır (Şener-Taplak, Polat ve Yüzer, 2014). Ebeveynleriyle birlikte cezaevinde kalan çocuklar da oyun haklarını yeterince kullanamamaktadır. Çoğu hapisane, çocuk dostu oyun alanlarına sahip değildir (Philbrick, Ayre ve Lynn, 2014). Tutkun, Aydın Kılıç ve Tezel Şahin (2017) annesiyle birlikte cezaevinde kalan çocukların oyun ve oyuncak olanaklarını inceledikleri çalışmada çocukların bir ila dört tane yani az sayıda denebilecek kadar oyuncuğa sahip olduğunu, her oyuncuğun cezaevine alınmadığını ve çocuklarının her istediğinde oyuncaklarıyla oynayamadıklarını tespit etmişlerdir.

SONUÇ

Yakın çağ düşünürleri ve eğitimcileri tarafından dile getirilmeye başlanan, çocuğun küçük yetişkin olmadığı ve bir takım haklarının olduğu düşüncesi, ancak 20. yüzyılda yazılı hale getirilebilmiştir. Bu haklar tanımlanarak uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Bu sözleşmelerde çocuğun birçok hakkının olduğu sayılırken, oyunun da çocuğun hakkı olduğu ve çocuğa oyun oynama hakkının verilmesi, oyun oynamaya teşvik edilmesi, oyun oynayabileceği fırsat ve ortamların oluşturulmasına yönelik kararlar alınıp imza altına alınmıştır.

Teorik olarak çocukların oyun oynama hakkının uluslararası alanda tanınmış ve bir fikir birliğine ulaşılmış olması, uygulamada ve gerçek yaşamda çocukların oldukça önemli kısmının ideal anlamda bu hakkını kullanmadığı gerçeğini ortadan kaldıramamaktadır. Çocukların oyun hakkının, olması gerekene en yakın biçimde gerçekleştirilmesi zorunluluğunu savunanların ve bu anlamda gerekli çalışmaları ve destekleri sağlayanların varlığı ile birlikte yapılması gerekenlerin bunlardan ibaret olmadığı söylenebilir.

Çocuklara oyun hakkının kullandırılması için öncelikle ailelerin bu konudaki algı ve tutumlarının değiştirilmesi ve olumlu anlamda geliştirilmesi için çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmaların aile katılımı başlığı altında müfredata girdiği ancak uygulamadaki eksiklikler nedeniyle tam işlemediği görülmektedir. Aile katılımına yönelik çalışmaların daha etkin biçimde denetimi sağlanarak ailedeki olumsuz oyun tutumunun ortadan kaldırılması sağlanabilir. Bu anlamda ailelerin de oyun oynamasına yönelik programlar hazırlanabilir.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

Öğretmenlerin oyuna bakışında, sadece okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin algısının olumlu olmasının yeterli olmadığı söylenebilir. Çocukların oyun hakkını kullanmaları gerektiğinin yanında, oyun yoluyla öğrenmenin daha kalıcı ve etkin olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, her eğitim kademesindeki öğretmenin, derslerine oyunu adapte etmeleri doğrultusunda eğitim almaları sağlanabilir.

Yerel yönetimlerin çocukların oyun oynamak hakkını kullanabilmelerine yönelik uygun açık ve kapalı alanlar oluşturmaları konusunda gerekli donanım ve alanı temin etmesi konusunda girişimde bulunması sağlanabilir. Bu doğrultuda atılacak adımlarla, evde yeterince oyun ortamı fırsatı bulunmayan çocukların, oyun hakkını kullanabilmesi için fırsatlar oluşturulabileceği söylenebilir.

Özel gereksinimli çocukların oyun oynama fırsatının ve ortamının çok daha yetersiz olduğu, bu yetersizliğin ortadan kaldırılması için merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin ve okulların daha etkin projeler geliştirmesi gerekmektedir. Böylelikle normal gelişim gösteren çocuklara göre daha az fırsata sahip çocukların fırsat eşitliğine erişmesi de sağlamış olabilir.

İfade edilenlere ek olarak çocuk yaştaki çocukların çalışmak zorunda kalmayacağı şartların oluşturulması, gerçekleştirilmesi gereken önemli bir adımdır. Cezaevinde annesinin yanında kalmak zorunda olan çocukların oyun ortamlarının iyileştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca erken yaştaki evliliklerin, sadece teorik anlamda değil, gerçek anlamda önüne geçilmelidir. Benzer araştırmaların devam etmesi ve sadece akademik düzeyde kalmayarak toplumsal bilincin artırılmasına yönelik uygulamaların gerçekleştirilmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- And, M. (2016). *Oyun ve Bugü Türk Kültüründe Oyun Kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Artar, M. (2004). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların “Oyun Hakkı”na İlişkin Tutumları. Bekir Onur, Neslihan Güney (Ed.), *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar içinde* (s. 78-83). Ankara: Kök.
- Çelen, N. (2004). Ana-Babaların Çocuğun “Oyun Hakkı”na İlişkin Tutumları. Bekir Onur, Neslihan Güney (Ed.), *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar içinde* (s. 84-94). Ankara: Kök.
- Dereli, H. M., ve Uludağ, G. (2013). Bir hak olarak “oyun”: çocukların oyun hakkı. *Çocuk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 100, 26-27.
- Işıktekiner, F. S., ve Akbaba Altun, S. (2011). Hastane okullarındaki sorunlar ve yaşantılar. *Eğitim ve Bilim*, 36 (161), 318-331.
- Karaca, M. (2016). Çocukların kültürel gelişiminde oyun faktörü Çankırı yöresinde oynanan çocuk oyunları. *Milli Folklor*. 109, 241-256.
- Kargı, E., Akın, Y. (2005). Hastanede yatan çocukların oyun ve oyuncak gereksinimi. V. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Popüler Kültür ve Çocuk, 12-14 Ekim, Ankara, Türkiye.
- Küçükali, A. (2015). Çocukların oyun oynama hakkı ve değişen oyun kültürü. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8 (1). 1-14.
- Özdemir, A. M., ve Yücesan Özdemir, G. (2005). Küresel kapitalizmde çocuk emeğinin ekonomi politiği çocuk işçilerin oyun hakkı var mıdır?. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 8-15.

SÖZEL SUNUM TAM METİNLER

- Philbrick, K., Ayre, L., ve Lynn, H. (2014). *Ebeveynleri Ceza İnfaz Kurumunda Olan Çocuklar*. (B. Çeltik Arslan, Çev.).
- Sevinç, M. (2005). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa.
- Şener-Taplak, A., Polat, S., ve Yüzer, S. (2014). Çocuk haklarında unutulmalar ve çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 62-71.
- Tuğrul, B. (2015). *Okul öncesi eğitimde oyun*. Aksoy, A.B. (Ed.). Ankara: Hedef Cs Yayınları.
- Tuğrul, B., Boz, M., Uludağ, G., Metin Arslan, Ö., Sevimli Çelik, S., ve Sözer Çapan, A. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okuldaki oyun olanaklarının incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9 (2), 185-198.
- Tutkun, C., Aydın Kılıç, Z. N., ve Tezel Şahin, F. (2017). *Cezaevinde annesiyle birlikte kalan çocukların oyun hakları*. Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi. Düzce.
- UNICEF, (2004). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf, Erişim tarihi: 20.12.2017.